

40 LEVHA 40 YORUM

MEHMET DEMİRCİ

I. KİTAP

alBaraka
Yayımları

PROF. DR. MEHMET DEMİRCİ

1942 Konya doğumlu. 1965'te İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nden mezun oldu. Orta dereceli okullarda öğretmenlik yaptı. İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü ve Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 40 yıla yakın Tasavvuf dersleri okuttu. Mayıs 2009'da emekli oldu. *Yeni Asır* gazetesinde köşe yazarıdır.

Telif kitapları:

Yûnus'ta Hak ve Halk Sevgisi, Yahya Kemal ve Mehmed Akif'te Tasavvuf, Mevlânâ ve Mevlevî Kültürü, Sorularla Tasavvuf ve Tarikatler, İbâdetlerin İç Anlamı, Gönül Dünyamızı Aydınlatanlar, Nûr-i Muhammedi, Mesnevi Hikâyelerinden Dersler, Hadislerle Tasavvuf Kültürü, Tarihi-Tasavvufî Menkıbeler ve Yorumları, İyiler ve İyilikler, İzmir'de Tasavvuf Kültürü, Ken'an Rifai Yazıları, Hoş Gör Ya Hu, Vatan Ana Samiha Ayverdi, Gidenlerin Ardından, Eskişehirli Melami Ali Rıza Doksanyedi, Türkistan'dan Balkanlara Türklerde Tasavvuf, Bugünün Yorumuyla Mesnevi Hikâyeleri, Modern İzmir'de Sıradışı Bir İmam İbrahim Ethem Sunar

Çeviri ve yayına hazırladıkları:

Nurlar Hazînesi (İbn Arabî'den çeviri 101 Kudsî Hadis), Osmanlı Tasavvuf Kültürü (Kasîde-i Tâiyye Şerhi, İbn Fârız-Ankaravi), Namazın Hakikati (Bursevi'den çeviri)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
1. BESMELE’NİN ANLAMI.....	11
2. İSM-İ CELAL	17
3. GERÇEK VARLIK KİM?.....	21
4. ALLAH GÜZELDİR.....	25
5. ALLAH YETER	29
6. ALLAH KULUNA KÂFİDİR	33
7. MAŞALLAH	37
8. TEVHİD KELİMESİ.....	41
9. “MUHAMMED”	45
10. “LEVLÂKE LEVLÂK”	49
11 . MUHABBET-MUHAMMED.....	53
12. EHL-İ BEYT SEVGİSİ.....	57
13. KADINA SEVGİ.....	61
14. ANNELERİMİZ.....	65
15. EDEB YÂ HÛ.....	69
16. NİYETLER VE İŞLER	73
17. HAYIRLI İNSAN	77
18. SABREDEN ZAFERE ULAŞIR	81
19. TEVAZU.....	87

20. KALB-İ SELÎM.....	93
21. ŞÜKÜR.....	97
22. İYİLİK KÖTÜLÜĞÜ YOK EDER.....	101
23. MÜMİN MÜMİNİN AYNASIDIR.....	105
24. VEREN EL ALAN EL.....	111
25. TAKVA SAHİBİ OLMAK.....	115
26. İLİM RÜTBESİ.....	119
27. KENDİNİ BİLMEK.....	123
28. BİLMEK-BULMAK.....	127
29. YAKÎN NEDİR?.....	131
30. RABBİMİZİN LÜTFU.....	135
31. ÇİFTE VAV.....	141
32. RIZIK ALLAH'TANDIR.....	145
33. NÛR ÜSTÜNE NÛR.....	149
34. BU DA GEÇER YÂ HÛ.....	153
35. HİKMET-KORKU.....	157
36. RABBİ YESSİR.....	161
37. YÂ VEDÛD.....	165
38. ZİKİR VE HUZUR.....	171
39. NASRUN MİNALLAH.....	175
40. ALLAH'TAN ÜMİT KESMEYİN.....	181
DİZİN.....	183

ÖNSÖZ

Hat levhaları salonlarımızı, camilerimizi, müzelerimizi süsleyen değerli sanat eserleridir. Bunların metinleri genellikle ayet, hadis ve hikmetli sözlerden seçilir. Levhalarda çok yönlü özellikler bulunur. Öncelikle sözleri değerlidir. Sıradan ifadeler levhalara geçmez. Anlamlı, değerli, kutsal kabul edilen kelimeler levhalara yazılır.

Ayrıca levhaların usta bir hattat tarafından yazılmış olması onları değerli kılar. Hattatlık, bizim geleneksel güzel sanatlarımızın başında gelir. Arap yazısı İslâm kültürünün ortak değerlerindedir. Bu yazı sanatkârlar elinde işlenerek çok değerli eserler ortaya konmuştur. Hat sanatında ekol oluşturan en kıymetli ustalar Türkler arasından çıkmıştır. Şu söz meşhurdur: *“Kur’an Mekke’de indi, Mısır’da okundu, İstanbul’da yazıldı.”*

Hat için yapılan şu tarif çok anlamlıdır. “Hat cismanî aletlerle meydana getirilen rûhanî hendesedir.”

Hat güzel çizgiyi, çizgideki ahengi yakalamaktır. Çizginin aslı noktadır. Bütün çizgilerin var olması, noktaların bir araya gelmesiyle olur. Nokta mânânın özüdür. Her şey noktayla başlar. O noktayı iyi koyabilmeli ki ahenkli çizgiler yakalanabilsin.

Levhaları değerli kılan sadece içindeki sözler ve hattının güzelliği değildir. Tezhip yani süsleme sanatıyla, yazıların çevresi uygun motiflerle bezenir. Hattatın emeği ve sanatına, müzehhibin hüneri ve göz nûru da ilave olur. Kaliteli bir çerçeveyle levha tamamlanır. Bu sûretle başköşeye asılmak şansını elde eder.

Levhaların kültür değeri büyüktür. Bazen karmaşık istiflerle yazılan yazıyı sökmeye çalışmak, okumak bir çabayı gerektirir. Bu işe uzun dakikalar ayırmak gerekebilir. Bu sırada oradaki metin ve onun anlamı ister istemez hafızada kalır. Böylece ortak kültür unsurlarının nesilden nesile aktarılması sağlanmış olur.

Hat sanatı icra edilirken temelde üç malzemeye ihtiyaç vardır: Kalem, kâğıt, mürekkep. Sanıldığı gibi aksine her kalem, kâğıt ve mürekkep hatta elverişli değildir. İyi bir hat için eskilerin veciz ifadesiyle: *“Kalemin âlâsı, mürekkebin rânâsı ve kâğıdın zîbâsı”* gerekir.

Müsikî aleti olan “ney” ve hat aleti olan “kalem” kamıştan yapılır. Sıcak ülkelerin nehir ve göl kenarlarındaki sazlıklarından alınan kamış, koparıldığı hâliyle kalem olma vasfından uzaktır. Sarımsı beyaz renkli olan bu kamışlar kurumak üzere organik sıcaklığı daima muhafaza eden gübre içine konulur; burada yavaş yavaş suyunu kaybedip sertlik kazanırlar ve cinsine göre kırmızımsı, açık yahut koyu kahverengine hatta siyaha dönerler.

Kamışın kalem ve ney yapmaya elverişli hâle gelmesi için geçirdiği bu süreç bir olgunlaşma macerasıdır. İnsanla kalem ve ney arasında bir benzetme yapılır. Tıpkı kamış kalemin serüveninde olduğu gibi insanın da olgunlaşabilmesi, kâmil insan olabilmesi için bir eğitim sürecinden geçmesi uygun olur. Hayvan gübresinin içinde bir süre kalan kamış gibi insan da olgunlaşmak için bazı sıkıntılı eğitim yollarından geçmek durumundadır.

Kalem, Kur’an’da üzerine kalem edilen kudsî bir alettir. Kalamullah onunla yazıldığı için ecdadımız tarafından daima hürmete layık görülmüştür. Kamış kalemin ağzını açarken çıkan yongası ve kullanılmaktan küçülüp de istifade edilemez hâle gelen kamış parçası, herhangi bir yere atılmazdı. Bu küçücük kalem artıkları ile kalem yongaları ya ayak altı olmayan bir yere gömülür ya da uygun bir yerde biriktirilirdi. Hatta bazı hattatlar, biriktirdikleri bu kalem yongalarının gasil sularının ısıtılmasında kullanılmasını vasiyet etmişlerdir.

Bu çalışmadaki konumuz “Hat Levhalarındaki Sözler”dir. Asıl amacımız levhalardaki kelime ve ifadelerin açıklamasını yapmaktır. Bazı hat eserlerimizde yer alan kelime ve sözler üzerinde duracağız. Acaba o yazılar ne diyor, bize neler hatırlatıyor, onları açıklayacağız.

Burada 40 levha metnini konu edindik. Bunların anlamları ve izahlarını yapmaya çalıştık. Bu sırada tefsir ve hadis kitaplarına başvurduk. Yeri geldikçe tasavvufi yorumlara işaret ettik.

Vaktiyle bu levha metinlerini seçenleri, yazanları, tezhîbini yapanları ve bize kadar intikalini sağlayanları rahmet ve minnetle anıyoruz. Hak Teâlâ'nın, yapılan açıklamaların tesirinin halkeylemesi niyazımızdır.

Eserin yeniden kaliteli bir şekilde basımını sağlayan Albaraka Kültür Sanat ve Yayıncılık mensuplarına teşekkür ederim.

Prof. Dr. Mehmet DEMİRCİ
İzmir, 2024

Yayınevinin Notu: Usta sanatçılarımız yüzyıllardır süren geleneksel sanatlarımızı ihya ederken bizlere düşen görev, bu sanatları hayatımızın bir parçası kılarak sanatın ve sanatçı emeğinin devamını sağlamak ve bu değerlerimizi gelecek nesillere aktarmaktır. Bu gayret doğrultusunda Prof. Dr. Mehmet Demirci'nin hazırladığı 40 Levha 40 Yorum kitabının 1. veya 2. cildinde hat eserlerinin kullanılmasına izin vererek bizlerden desteğini esirgemeyen sanatkârlarımızdan; Hattat Mehmed Özçay'a, Hattat Osman Özçay'a, Hattat Davut Bektaş'a, Hattat Abdurrahman Depeler'e, Hattat Ahmet Demir Pehlivan'a, Hattat Fatma Serap Karamollaoğlu'na, Hattat Ali Hüsrevoğlu'na ve Aşiyân Sanat'tan Muhammed Hüsrevoğlu'na zahmetlerinden dolayı çok müteşekkirimiz.

1. BESMELE’NİN ANLAMI

Besmele yani “**Bismillahirrahmanirrahîm**” sözü levhalarımızda en çok yazılan bir mübarek kelimedir. “**Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla başlarım**” demektir. Besmele, Kur’an-ı Kerim’in ilk ayetidir. Başta Fatıha Sûresi olmak üzere, biri hariç Kur’an-ı Kerim’de 114 sûrenin hepsi Bismillahirrahmanirrahîm sözüyle başlar.

Dinî bakımdan çeşitli durumlara göre, besmele ile başlamak değişik hükümler taşır. Mesela yemeğe başlarken besmele çekmek sünnettir. Kurban keserken bismillah demek farzdır.

Bir işe Allah’ın adıyla başlamanın hikmeti, anlamı ne olabilir? Bu bir inanışın tezahürüdür. Gerek diliyle olsun gerek gönlünden geçirerek olsun, Allah’ın adını anan, O’nu hatırlayan kimse, kendini bir inanç sisteminin içinde görüyor demektir. Anlamını bilerek ve düşünerek Bismillahirrahmanirrahîm deyen kişi şunu demek ister:

“Ya Rabbi, sen büyüksün, her şeyin yaratıcısı sensin, kâinatın hâkimi ve sahibisin. Beni de var eden, yaşatan, hayatımı devam ettiren sensin.

Besmele

Hulusi Yazgan (1869-1940)

Celi Ta'lik, 1341/1922